
Slavko BARIĆ

DEMILITARIZACIJA
HRVATSKOGA
PODUNAVLJA
KAO PREDUVJET
MIRNE REINTEGRACIJE

Situacija na području ZP Osijek iako vrlo složena u vojničkom smislu, bila je stabilna. Stanje zatečeno na području neposredno zahvaćenom ratnim djelovanjima s kraja 1992. godine nije se tijekom 1993. mijenjalo, a očitovalo se kroz nadzor crte razdvajanja (sukladno odredbama Rezolucije VS-a radi se o redefiniranoj „bojišnici“) na istočno-slavonskom bojištu. Raspoređivanjem međunarodnih snaga duž crte razdvajanja nestalo je neposrednog kontakta između postrojbi HV-a i paravojnih snaga pobunjenih Srba, čime je bitno smanjena mogućnost sukoba.

Politička je situacija za razliku od vojne bila vrlo složena, a bitne značajke bile su provedba Rezolucija VS-a UN-a, nastojanja međunarodne zajednice i mirovne inicijative Predsjednika i Vlade RH da se smiri stanje i spriječe sve mogućnosti daljnje agresije, a okupirani dio Hrvatskoga Podunavlja mirnim putem integrira u jedinstveni pravno-politički sustav međunarodno priznate, samostalne i suverene RH.

Na području odgovornosti tada 1. operativne zone, a zatim Zbornog područja Osijek, i dalje postoje dvije okupirane enklave pod zaštitom i nadzorom međunarodnih snaga, i to:

a) istočna Slavonija, odnosno Podunavlje: područje Baranje – područje istočno od Osijeka – područje istočno od Vinkovaca s gradom Vukovarom – krajnji istok Slavonije s gradom Ilokom. Na tom je području prije rata živjelo: 49% Hrvata, 30,4% Srba i 20,6% ostalih.

b) zapadna Slavonija, koja nije tema ovoga napisa, a oslobođena je u vojno-redarstvenoj operaciji „Bljesak“ 1995. godine.

U te dvije okupirane enklave formirane su nove srpske postrojbe na teritorijalnom načelu. U okupiranom Podunavlju bile su podređene tzv. Zapovjedništvu 11. korpusa sa sjedištem u Vukovaru, koji je opet bio izravno podređen GŠ VJ u Beogradu.

Stanje potkraj 1992. godine:

- Pod nadzorom međunarodnih snaga bilo je oko 2.580 km² okupiranog područja, koje obuhvaća Baranju te područja istočno od Osijeka i Vinkovaca.
- Znatno narušena unutarnja prometna povezanost područja i urbanih sredina istočne Slavonije i Baranje nije poboljšana, kao ni povezanost prema središnjem dijelu RH.
- Zatvorena autocesta Županja – Zagreb, prometnice Osijek – Vinkovci, Vinkovci – Vukovar – Ilok te ceste koje vode prema Baranji.
- Prekinute su bile sve komunikacijske veze.
- Izvan nadležnosti ZZP-a Osijek bilo je sve područje UNPA zone Istok.
- Jesen 1992. godine početak je dinamičkog preustroja oružanih snaga RH.
- Crtu razdvajanja nadzirale su domobranske pukovnije i brigade HV-a.
- Sukladno odredbama rezolucija VS-a UN-a iz 1992. godine cjelokupna bojna tehnika topničkih, tenkovskih i PZO postrojbi bila je razmještena u dubinu Zbornog područja Osijek, zapadno od crte razdvajanja na 10 i 20 km, dok je bojna tehnika pobunjenih Srba stavljena u vojna skladišta i bila je pod nadzorom mirovnih snaga UN-a.
- Područje odgovornosti ZZP-a Osijek do početka veljače 1993. godine protezalo se na 5 slavonskih županija.
- Na temelju evidencija u bojnim sastavima OZ-e Osijek na istočnoslavonskom bojištu mobilizirano je oko 11.000 ljudi, ima 4.700 djelatnih vojnih osoba i 1.150 ročnika, što ukupno iznosi oko 16.000 ljudi. Područje UNPA zone Istok nadzirale su Zaštitne snage Ujedinjenih naroda (UNPROFOR).

Značajni događaji i aktivnosti koji podupiru mirnu reintegraciju:

- Rezolucije VS-a UN-a koje podupiru reintegraciju UNPA područja Hrvatskoga Podunavlja u jedinstven upravno-pravni i političko-gospodarstveni sustav RH iz 1992. godine.
- Preustroj oružanih snaga iz nadležnosti OZ Osijek.
- Postupanje HV-a prema odredbama rezolucija 807 i 815 VS-a UN-a donesenim početkom 1993. godine i provedba mirovnih inicijativa u dijelu koji se odnosi na UNPA zonu sektor Istok.
- Provedba Rezolucije 871 VS-a, mirovnih inicijativa i Sporazuma o prekidu neprijateljstava od 17. prosinca 1993. godine.

Radi provedbe odredbi Rezolucije 871 VS-a UN-a na razini ZP-a Osijek donesena je zapovijed kojom se reguliraju postupci i djelovanje postrojbi HV-a, između ostalog:

- I. Na planu poštivanja svih odredbi mirovnog procesa:
  - spriječiti provokacije na bojišnici
  - osigurati stegu na svim ustrojbenim razinama
  - spriječiti izvanredne događaje prema međunarodnim Zaštitnim snagama
    - zabraniti i ne planirati diverzantske akcije i oružane aktivnosti na okupiranom području (UNPA zona)
    - spriječiti moguće napade koji bi dali povod međunarodnoj zajednici da optuži RH kako sprječava provedbu rezolucija VS-a UN-a.
- II. Na planu odnosa prema Zaštitnim snagama UN-a:
  - ustrojiti evidenciju o ponašanju i djelovanju snaga agresora.
- III. Na političkom planu:
  - Odmah početi upoznavati te tumačiti odredbe i važnost rezolucija VS-a, naime isticati kako su OS RH najneposredniji provoditelji, ali i mogući prekršitelji odredbi rezolucija UN-a, jer su u neposrednom dodiru sa snagama UNPROFOR-a i neprijatelja.
    - Ponašanjem pripadnika HV na međunarodnoj razini pokazati spremnost RH za pronalaženje cjelovitog i mirnog rješenja za područja pod zaštitom UN-a.

Ovo je godina kad HV stvara svoj novi imidž – imidž ravnopravnog partnera UNPROFOR-u (suvremeno ustrojena i organizirana vojska, s odlikama planskog rada, reda i stege te funkcioniranja ViZ-a na načelima stroge subordinacije i na njoj temeljene koordinacije).

GODINA 1994.

Zapovjedništvo Zbornog područja Osijek bilo je odgovorno za operativni nadzor stanja istočne Slavonije, što je teritorijalno uključivalo okupirano područje Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije, odnosno područje UNPA zone istok, koje su nadzirale međunarodne snage u misiji UNPROFOR-a.

Tijekom 1994. godine nije se mijenjala veličina okupiranog područja pod nadzorom međunarodnih snaga od oko 2.580 km², što obuhvaća Baranju i područja istočno od Osijeka i Vinkovaca.

Znatno narušena unutarnja prometna povezanost područja i urbanih sredina istočne Slavonije i Baranje, kao i povezanost prema središnjem dijelu RH nisu kvalitetno

poboljšane. Za ograničen cestovni promet otvorena je autocesta Županja – Zagreb, dok su ostale zatvorene prometnice Osijek – Vinkovci, Vinkovci – Vukovar – Ilok te ceste prema Baranji.

Područje UNPA zone Istok nadzirale su Zaštitne snage Ujedinjenih naroda (UNPROFOR).

Između ostalih, važne zadaće ovlaštenog zapovjedništva HV-a, u potpori prekidu neprijateljstava i uspostavi mira, bile su: poštivanje i primjena odredbi rezolucija VS-a UN-a prihvaćenih 1994. godine (Rezolucija 908 od 1. travnja i Rezolucija 947 od 30. rujna), uz dosljedno poštivanje svih ostalih relevantnih rezolucija prihvaćenih tijekom 1993. godine i prije, naročito Rezolucije 871 o mandatu Zaštitnih snaga UN-a (UNPROFOR; provedba Sporazuma o prekidu vatre od 29. ožujka 1994. godine, tj. Zagrebačkog sporazuma u dijelu koji se odnosi na Hrvatsko Podunavlje; organizacijsko-tehničke i operativne pripreme za provedbu zadaća koje podupiru razmjenu informacija o vojnim snagama u području primjene mjera za jačanje povjerenja i sigurnosti po Bečkom dokumentu iz 1994. godine; te demobilizacija većeg dijela vojnih obveznika u HV-u u nadležnosti ZZP-a Osijek.

Politička situacija bila je, za razliku od vojne, vrlo složena, a njezine bitne značajke bile su: provedba rezolucija VS-a UN-a, Sporazuma o prekidu vatre od 29. ožujka 1994. godine i Bečkog dokumenta. Time se željelo smiriti stanje u regiji i spriječiti sve mogućnosti daljnje agresije, a okupirani dio Hrvatskoga Podunavlja mirnim putem integrirati u jedinstven pravno-politički sustav međunarodno priznate, samostalne i suverene RH.

Zaštitne snage UN-a (UNPROFOR) uspješno su razmještene na području UNPA zone u sektoru Istok (E) i s dosta tehničkih poteškoća provode, operacionaliziran sa konkretnim radnjama i rokovima za ZZP Osijek postignutim Zagrebačkim sporazumom, mirovni plan međunarodne zajednice kojem je cilj postići mirnu reintegraciju okupiranog područja u ustavno-pravni sustav RH.

Ozračje u kojem je djelovao ZZP Osijek:

- Istočni susjed je novostvorena država SRJ, sljednica države agresora na RH.
- Vojni vrh SRJ i dalje se angažira u radu paravojnih srpskih struktura, koje se pojavljuju na području Hrvatskoga Podunavlja, naročito kroz upravljanje zapovjednom strukturom 11. korpusa paravojnih srpskih snaga na okupiranom području Slavonije.
- VJ se formalno, ali ne i stvarno povukla u Srbiju, a snage UNPROFOR-a nadziru teško naoružanje u privremenim skladištima na okupiranom području

- Istok, koje je samo formalno pripadalo paravojnim postrojbama pobunjenih Srba.
- Uvjetovanost operativnog rasporeda i bojne spremnosti postrojbi ZP-a Osijek odredbama Sporazuma o prekidu vatre od 29. ožujka 1994., osobito dislociranja ključnih bojnih sustava na 10 i 20 km od crte razdvajanja i demilitarizacija zone razdvajanja na istočnoslavonskom bojištu.

U zoni djelovanja ZP-a Osijek i dalje postoji okupirana enklava Hrvatsko Podunavlje, stavljena pod zaštitu i nadzor međunarodnih snaga.

Na okupiranom području su paravojne snage pobunjenih Srba, formirane u brigade prema teritorijalnom načelu, zapovjedno podređene Zapovjedništvu 11. korpusa u Vukovaru, koji je izravno bio podređen GŠ VJ u Beogradu.

Napadi nisu bili izraženi, a zonu razdvajanja promatrala su snage UNPROFOR-a i drugih struktura UN-a.

Izvlačenjem pješačkih postrojbi HV-a izvan dosega streljačkog naoružanja, sredinom travnja 1994. godine, na novu crtu razdvajanja prema zemljovidu i definiranu Zagrebačkim sporazumom provedena je, na taktičkoj razini, prva demilitarizacija dijela okupiranog područja Hrvatskoga Podunavlja.

GODINA 1995.

Godina obilježena političko-diplomatskom inicijativom predsjednika Republike dr. Franje Tuđmana, Vlade i Sabora RH.

Predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman uputio je pismo glavnom tajniku UN-a Boutrosu Boutros-Ghaliju 12. siječnja 1995. godine zato što UNPROFOR nije uspio provesti najvažnije operativne odredbe Vanceova plana i rezolucija VS-a UN-a koje su slijedile (ključna Rezolucija 947 iz 1994. godine).

- Dio bitnih odredbi Vanceova plana:
- Demilitarizacija UNPA zona (ustrojavanje lokalne policije prema nacionalnom sastavu stanovništva koje je ondje živjelo prije početka neprijateljstava, a pod civilnim nadzorom UN-ove policije).
  - Povratak prognanih osoba u svoje domove.

Hrvatska je prihvatila znatnije preinake Vanceova plana, primjerice o ustrojavanju „ružičastih zona“ i „plavih crta“, od kojih su posljednje dio Zagrebačkog sporazuma o prekidu vatre od 29. ožujka 1994. godine.

Isto tako, gospodarski sporazumi od 2. listopada 1994. godine pokazuju spremnost RH da prihvati program mirne reintegracije okupiranih područja. Nažalost, provedeno je manje od desetine odredaba tih sporazuma s malom vjerojatnošću da se postigne stvaran napredak u budućnosti. Naime, lokalni Srbi tumačili su rezolucije i odluke UN-a, kao i gospodarske sporazume, tako da im oni dopuštaju odcjepljenje od Hrvatske.

U pismu Predsjednik RH izvješćuje glavnog tajnika UN-a da će mandat UNPROFOR-a završiti 31. ožujka 1995. godine u skladu s Rezolucijom VS-a 947.

Zastupnički dom Sabora RH na sjednici održanoj 27. siječnja 1995. godine donosi Deklaraciju, kojom podupire odluku Predsjednika RH o završetku mandata mirovnih snaga.

Dio bitnih odredbi iz Deklaracije Sabora RH:

- Prihvaćene su temeljne ocjene Izvješća o neučinkovitosti UNPROFOR-a na teritoriju RH, koje je u ime Vlade RH podnio dr. Mate Granić 25. siječnja 1995. godine.
- Sabor obvezuje Vladu RH da na temelju ove Deklaracije, Ustava RH i Ustavnog zakona izradi prijedlog programa i mjera za mirnu reintegraciju okupiranih područja RH.

Na tragu Zagrebačkog sporazuma o prekidu vatre od 29. ožujka 1994. godine međunarodna zajednica osniva tzv. Kontaktnu skupinu, koja izrađuje nacrt Sporazuma o Krajini, Slavoniji, južnoj Baranji i zapadnom Srijemu, a potaknuta ponajviše odlučnošću RH da se završi mirovna misija UN-a. Kontaktna skupina 2. veljače 1995. godine donosi tzv. Mirovni plan Z-4.

Aktivnosti HV-a u vezi s pripremama za moguće vojno oslobađanje PZT-a usmjerene su na osposobljavanje vojske za najsloženije akcije na oslobađanju okupiranih područja. Neke od važnijih aktivnosti na osposobljavanju i uvježbavanju zapovjedništava i postrojbi:

- A) stožerni trenaz „Vukovar“ (veljača 1995.)
- B) PTV „Mlinac – 95“ (lipanj 1995.)
- C) vojni mimohod HV-a „Sloboda“ (30. svibnja 1995.)
- D) plan akcije napada „Dunav“ (jesen 1995.).

Ohrabreni stajalištem međunarodne zajednice o legalizaciji i opstanku tzv. „Krajine“ Srbi s okupiranih područja zlorabe postignute sporazume, u kojima je RH pokazala maksimalnu volju za mirnom reintegracijom u ustavno-pravni i gospodarski sustav okupiranih područja RH, a ponajviše:

- u odnosu na Zagrebački sporazum i prolaz dijelom autoceste Zagreb – Lipovac
- stalnim ispadima, pljačkama, oružanim napadima te ubojstvima putnika na dijelu autoceste pod njihovim nadzorom.

Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman bio je prisiljen donijeti odluku o provedbi vojno-redarstvene operacije „Bljesak“ (1. do 3. svibnja 1995.).

Napetost u odnosima RH – „Krajina“ nakon te operacije i mimohoda „Sloboda“ pobunjeni Srbi dodatno pojačavaju odbivši Plan Z-4, kojim je RH željela svjesno žrtvovati dio svojeg ustavno-pravnog suvereniteta za mirno rješenje krize.

Operacijom „Oluja“ oslobođen je čitav teritorij „Krajine“ (UNPA Sjever i Jug) od 3. do 5. kolovoza 1995. godine.

Istodobno s napadnim vojno-redarstvenim operacijama „Bljesak“ i „Oluja“ na Zbornom području Osijek organizirane su i vođene obrambene akcije „Zid“ i „Feniks“. Zadaća im je bila zaustaviti mogući prodor vojske SRJ na smjeru Šid – Županja i vojske RS na smjeru Brčko – Županja i Šamac – Đakovo. Nakon odlučne obrane (prema planu) snage ZP-a Osijek prelaze u napad te oslobađaju Baranju i istočnu Slavoniju.

Aktivnosti zapovjedništava i postrojbi ZP-a Osijek 1995. godine temeljile su se na političko-diplomatskoj situaciji, podizanju bojne spremnosti i stvaranju preduvjeta za provedbu najsloženijih oslobodilačkih akcija PZT-a u RH.

Ključne aktivnosti poduzimane 1995. godine u istočnoj Slavoniji definirane su Godišnjim planom obuke ZP-a Osijek i Smjernicama GS-a OS-a RH, stanjem i aktivnostima na drugim bojištima i u vojno-političkom okruženju.

Bitne aktivnosti:

- provedba obuke
- potpuno uređenje crte bojišta.

Te su aktivnosti planirane i provedene kako bi se stvorili preduvjeti da se iz stabilne i čvrste obrane uz jaku potporu, dobro opremljenim i uvježbanim udarnim snagama, uz usklađene napade sa snagama pojačanja i razvijenim sustavom ViZ-a, brzim i iznenadnim napadima oslobodi sav PZT RH, odnosno zajamči oslobađanje PZT-a dio po dio.

Dakle, stabilnom i odlučnom obranom omogućiti nesmetano oslobađanje svakog trenutno okupiranog područja RH, odnosno omogućiti prihvat snaga pojačanja radi oslobađanja istočne Slavonije i Baranje.

Cilj PTV-a „Mlinac 95“, najznačajnije vježbe HV-a u 1995. godini, bila je, osim uvježbati postrojbe, zavarati neprijatelje i navesti ih na zaključak da će HV napasti na istoku (zbog forsiranja vodene prepreke).

Namjera neprijatelja:

- U slučaju napada HV-a, osloncem na inženjerske fortifikacije, uz jaku topničku potporu, uporno braniti okupirani prostor snagama 11. korpusa s dobivenim pojačanjima VJ u zagračnom pojasu s RH.

Temeljni cilj neprijateljske obrane:

- Usporiti ili zaustaviti napade HV-a, kako bi se stvorilo vrijeme potrebno za dovođenje VJ, njihov razvoj i protuudar, odnosno trebalo je stvoriti povoljne uvjete (vojno-političke) na diplomatskoj i međunarodnoj razini.

Činjenica jest kako, nakon operacija „Bljesak“ i „Oluja“, SVK i RSK nemaju dostatne snage za obranu okupiranih područja.

ANGAŽIRANJE MEĐUNARODNE ZAJEDNICE U PROVEDBI MIROVNOG PROCESA I ZNAČENJE MEĐUNARODNIH SNAGA ZA USPJEH MIRNE REINTEGRACIJE HRVATSKOGA PODUNAVLJA

Od 25. rujna 1991. godine VS UN-a donosi Rezoluciju 713, kojom u točki 6. odlučuje da će sve države radi uspostave mira i stabilnosti u Jugoslaviji, odmah početi provoditi opći i potpun embargo na uvoz svih vrsta oružja i vojne opreme u Jugoslaviju, sve dok VS ne odluči drugačije.

Vrlo značajna je i Rezolucija 743 od 21. veljače 1992. godine. Glavni tajnik UN-a smatra kako su ispunjeni uvjeti koji dopuštaju skoro razmještanje Zaštitnih snaga UN-a (UNPROFOR) i predlaže njihovo brzo i neodgodivo uvođenje. Ova Rezolucija u točkama 2. i 3. sadržava odluku o razmještanju Zaštitnih snaga za početno razdoblje od 12 mjeseci, a u točkama 9. i 12. zahtijeva se da sukobljene strane poduzmu mjere kojima se jamči sigurnost ljudstva koje šalje UN i članova promatračke misije Europske zajednice.

Rezolucija 749 od 7. travnja 1992. godine ponovno potvrđuje prethodno donesene rezolucije (713, 743). U točki 4. i dalje se traži da sukobljene i ostale umiješane strane poduzmu sve potrebno da se osigura potpuna sloboda kretanja snagama UNPROFOR-a, a u točki 5. pozivaju se sve sukobljene i ostale umiješane strane da se suzdrže od nasilja, osobito na području gdje će biti smješten ili raspoređen UNPROFOR.

Rezolucijom 752 od 15. svibnja 1992. godine VS UN-a potvrđuje prije donesene rezolucije (713, 743, 749); razmatra Izvještaj glavnog tajnika od 12. svibnja 1992. godine, koji se odnosi na povlačenje JNA iz svih republika, osim iz Srbije i Crne Gore; razmatra odricanja zakonske odgovornosti za one koji ostaju. U točki 12. prima se na znanje dosadašnji napredak u razmještanju UNPROFOR-a i podupire činjenica da je UNPROFOR preuzeo potpunu odgovornost u skladu sa svojim mandatom u istočnoj Slavoniji. U točki 13. traži se od svih sukobljenih i drugih umiješanih strana u sukobu da surađuju na sve načine s UNPROFOR-om u skladu s planom UN-a i da se u svim aspektima strogo pridržavaju toga plana, osobito glede razoružanja svih neregularnih snaga na zaštićenom području UN-a.

Rezolucija 762 od 30. lipnja 1992. godine VS-a UN-a potvrđuje dosadašnje rezolucije (713, 743, 749, 752); podupire napredak nastao kao rezultat preuzimanja odgovornosti mirovnih snaga UN-a (UNPROFOR) u sektoru Istok.

Rezolucija 807 od 18. veljače 1993. godine: VS UN-a potvrđuje svoju Rezoluciju 743, kao i sve ostale rezolucije koje su slijedile a povezane su sa Zaštitnim snagama UN-a; zahtijeva da se sve sukobljene i druge umiješane strane potpuno pridržavaju mirovnog plana UN-a i sporazuma o prekidu vatre, te da ne smještaju svoje postrojbe u blizini snaga UNPROFOR-a i UNPA-e; zahtijeva se nezapriječena sloboda kretanja UNPROFOR-a; donosi odluku da se privremeno proširi mandat UNPROFOR-a do 31. ožujka 1993. godine.

Rezolucija 815 VS-a UN-a od 30. ožujka 1993. godine: posebno potvrđuje svoju obvezu da osigura poštivanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Hrvatske; odlučuje produžiti mandat UNPROFOR-a za dodatno privremeno razdoblje do 30. lipnja 1993. godine; podupire supredsjedatelje Upravnog odbora Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji u njihovim nastojanjima da definiraju budući status svih područja, uključujući ona pod nadzorom UN-a (UNPA), koja su integralni dio RH.

Rezolucijom 871 od 4. listopada 1993. VS UN-a odlučio je produžiti mandat UNPROFOR-a do 31. ožujka 1994. te potvrđuje svoju Rezoluciju 743 (1992.) i sve ostale rezolucije koje su slijedile, a odnose se na Zaštitne snage UN-a (UNPROFOR). Također potvrđuje svoju Rezoluciju 713 (1991.) i sve sljedeće relevantne rezolucije. Značenje ove Rezolucije jest: VS potvrđuje svoju odlučnost da osigura poštivanje suverenosti i teritorijalnog integriteta RH na područjima gdje je raspoređen UNPROFOR; u točki 2. prima se na znanje namjera glavnog tajnika UN-a da us-

postavi tri subordinirana zapovjedništva unutar UNPROFOR-a; u točki 4. ponovno potvrđuje presudnu važnost potpune i trenutne provedbe mirovnog plana UN-a za RH, uključujući odredbe o demilitarizaciji zaštićenih područja UN-a; u točki 6. poziva Vladu RH i lokalne srpske vlasti u UNPA zonama da bez odgode potpišu dogovor o prekidu vatre uz posredovanje Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji; u točki 8. potiče sve strane i ostale na koje se to odnosi na suradnju s UNPROFOR-om u postizanju i provedbi dogovora o mjerama za jačanje povjerenja, otvaranje prometnica u svim područjima RH (ističe važnost otvaranja autoceste Zagreb – Županja i Jadranskog naftovoda) uključujući UNPA zone; odlučuje produžiti mandat UNPROFOR-a do 31. ožujka 1994. godine.

VS UN-a Rezolucijom 908 od 1. travnja 1994. godine produžio je mandat UNPROFOR-u u RH za dopunsko razdoblje do 30. rujna 1994. godine. Donošenju ove Rezolucije prethodila je sjednica VS-a UN-a, na kojoj se razmatralo više izvješća glavnog tajnika iz ožujka tekuće godine, kao i pismo Predsjednika Republike Hrvatske od 16. ožujka 1994. godine. U tekstu Rezolucije posebno je istaknuto:

- Podupire se Sporazum o prekidu vatre koji su 29. ožujka 1994. godine potpisali Republika Hrvatska i lokalne srpske vlasti na područjima pod zaštitom UN-a, što su omogućili Ruska Federacija, SAD, Europska unija i Međunarodna konferencija o bivšoj Jugoslaviji.
- Poziva Republiku Hrvatsku i lokalne srpske vlasti u zaštićenom području UN-a da se pridržavaju Sporazuma o prekidu vatre potpisanoga 29. ožujka 1994. godine i podupire nastojanja UNPROFOR-a da se Sporazum provede.
- Poziva sve strane da surađuju s UNPROFOR-om u postizanju i primjeni Sporazuma o mjerama jačanja povjerenja na svim područjima RH, uključujući UNPA zone; poziva RH i lokalne srpske vlasti na područjima pod zaštitom UN-a da obnove djelovanje Zajedničke komisije u vezi s komunikacijskim vezama i gospodarskim pitanjima, te u vezi s time potvrđuje važnost neodgodivog otvaranja Jadranskog naftovoda za gospodarstvo RH.

U Izvješću glavnog tajnika o Rezoluciji 908, kojem je namjera pomoći VS-u u potvrđivanju mandata UNPROFOR-a, opisuju se događaji na području RH koji su utjecali na okolinu u kojoj UNPROFOR djeluje, a posebno se ističe:

- UNPROFOR u Hrvatskoj veoma pažljivo prati opći Sporazum o prekidu vatre što su ga 29. ožujka 1994. u Zagrebu potpisali Vlada RH i lokalne srpske vlasti

- iz Zaštićenih područja Ujedinjenih naroda (UNPA). Sporazum je glavno postignuće jer je znatno smanjio aktivna neprijateljstva između postrojbi HV-a i paravojsnih srpskih snaga u Hrvatskoj;
- Ističe se kako su Hrvati brzo proveli Sporazum, a pobunjenim Srbima je za to bilo potrebno duže vrijeme.
  - Do kraja svibnja 1994. godine UNPROFOR je izvjestio o gotovo potpunoj provedbi Sporazuma, što je označeno općim prekidom neprijateljstava, povlačenjem vojnih snaga iza uspostavljenih crta razdvajanja i stavljanjem teškog naoružanja u mjesta dogovorena za skladištenje.
  - UNPROFOR je preuzeo sav nadzor nad zonom razdvajanja.
  - Budući da provedba Sporazuma o prekidu vatre daje nadu da će se ostvariti međusobni kontakti i rasprave o zajedničkom gospodarskom razvoju, nakon čega slijede razgovori o konačnom političkom ustroju zaposjednutih područja, gospodarski kontakti i razgovori trebali bi početi sredinom travnja 1994. godine. To je odgođeno zbog postupaka lokalnih Srba iz Knina. Oni su objavili kako će i dalje pokušati ostvariti punu integraciju s ostalim „srpskim“ područjima. Ni novi pokušaj određen za 16. i 17. lipnja 1994. godine nije uspio.
  - Ističe kako UNPROFOR ima bitnu ulogu u sprečavanju i zaustavljanju neprijateljstava i na taj način stvara uvjete za postizanje cjelovitog političkog dogovora.
  - Podupire se Izvješće glavnog tajnika od 17. rujna 1994. godine i odobrava u njemu sadržane prijedloge o aktivnostima UNPROFOR-a u vezi s čišćenjem mina, javnim informiranjem i civilnom policijom.
  - Odlučuje se produžiti mandat UNPROFOR-u do 31. ožujka 1995. godine.
  - Poziva na što skoriju provedbu pilot-programa opisanog u 39. Izvješću glavnog tajnika od 17. rujna 1994. godine.

RAZMJERI MINIRANOSTI I ORGANIZACIJA RAZMINIRANJA HRVATSKOGA PODUNAVLJA DO 1995. GODINE

Minska zagađenost ili onečišćenje terena odnosi se na postojanje svih vrsta ubojnih sredstava koja su se koristila tijekom ratnih djelovanja: protupješačke i protutenkovske mine, improvizirane i mine iznenađenja, neeksplozirani topnički i zrakoplovni projektili, projektili za protuoklopnu i protuzrakoplovnu borbu, zaostalo strjeljivo i sva dru-

Slavko Barić
**Demilitarizacija
Hrvatskoga Podunavlja
kao preduvjet mirne
reintegracije**

ga ubojna sredstva koja imaju eksplozivno punjenje i sustav za mehaničko aktiviranje. Miniranost terena u užem, vojničkom smislu, odnosi se na postavljena protupješačka i protutenkovska minska polja, skupine ili nasumce postavljene pojedinačne PP i PT mine.

Procijenjeno je da na području Hrvatskoga Podunavlja ima 90.000 do 150.000 komada minskih zapreka (PP i PT mine). Ukupna zagađenost tog područja raznim minskoeksplozivnim sredstvima iznosi više stotina tisuća komada.

Zbog velikog broja minskoeksplozivnih zapreka duž crte bojišta u zoni odgovornosti ZZP-a Osijek, naročito na istočnoslavonskom bojištu na crti dodira s neprijateljem, tijekom 1993. organizirano je motrenje i čuvanje tih zapreka, nadzirala se učinkovitost te su se povremeno premeštale ili uklanjale. Svrha je bila osigurati mirnodopske uvjete i spriječiti nesreće te oživjeti privrednu proizvodnju.

Slika 1.
Zemljovid minama onečišćenog
prostora u Hrvatskome Podunavlju

U vojničkom smislu, a s namjerom da se održi stupanj bojne spremnosti, zadaća je ostvarena kroz bojno operativni sustav inženjerijskog osiguranja.

Imajući na umu veliku važnost ovog problema, Zapovjedništvo ZP-a Osijek u 1. i 2. fazi demobilizacije dijela postrojbi HV-a, nije demobiliziralo inženjerijske postrojbe, a to se naročito odnosilo na pionirske sastavnice.

- Prvenstvene zadaće inženjerijskih postrojbi:
- Kontrola i razminiranje poljoprivrednog zemljišta i šuma za potrebe poljoprivrednih i šumskih gospodarstava Slavonije.
  - Zatrpavanje rovova i sanacija prometnica u zoni odgovornosti 132. brigade HV-a u dužini 16 kilometara.
  - Kontrola i razminiranje zemljišta trase dalekovoda 400 KW Ernestinovo – Trumbi za potrebe HEP-a.
  - Inženjerske postrojbe trebaju sanirati štete nastale ratnim djelovanjem u Nuštru.
  - Izrada radne dokumentacije (zemljovidi i zapisnici) koja operativno podupire kvalitetno praćenje učinkovitosti kontrole stanja i deminiranje.

Kada su na traženje UNPROFOR-a razminirane prometnice (tijekom lipnja i srpnja 1994.) unutar zone razdvajanja kako bi snage UNPROFOR-a mogle uspješno organizirati ophodnje, predloženo je da se unutar zone razdvajanja nastave poljoprivredni radovi (u sklopu provedbe Zagrebačkog sporazuma iz ožujka 1994. godine pregledano je 32 km prometnica, 21,34 ha zelenih površina radi postavljanja promatračkih i nadzornih postaja te je izvađeno ili uništeno 249 komada PT i PP mina).

Nakon izvida, ova inicijativa nije imala uspjeha zato što je poljoprivredno zemljište velikim dijelom bilo minirano.

Zbog potrebe da se koordinira rad na razminiranju oslobođenog dijela RH, načelnik GS-a HV-a od 12. kolovoza 1995. zapovjedno regulira ustrojavanje stožera za razminiranje u zbornim područjima. Zadaće su:

- prikupljanje i obrada svih podataka o miniranim područjima
- izrada zemljovida miniranih područja
- definirati prioritete u razminiranju sa stajališta potreba HV-a te sa stajališta povratka stanovništva i obnove gospodarskih objekata
- koordinacija i razmjena podataka između subjekata razminiranja
- bilježenje razminiranog zemljišta na posebnom zemljovidu temeljem zapisnika o razminiranju i

- obavještanje javnosti o miniranosti pojedinih područja.

Osim djelatnika HV-a, u radu stožera sudjeluju i predstavnici specijalnih postrojbi MUP-a, Civilne zaštite i predstavnici vlasti na terenu. Zamišljeno je da stožeri za razminiranje rade neprekidno do potpunog razminiranja miniranih područja u zoni odgovornosti zbornih područja.

Inženjerske postrojbe HV-a u sastavu ZP-a Osijek razminirale su 4.407 ha poljoprivrednog zemljišta, 4.776 ha šuma i 2.165 km šumskih prometnica, dalekovoda i cjevovoda, kao i područja uz mjesta Nemetin, Ivanovac, Nuštar, Podravlje i Tvrđavicu.

MINIRANOST PODRUČJA I MINSKA OPASNOST

Koncentracija minskih polja u istočnoj Slavoniji definira ključna područja obrane te tlocrtno daje sliku kretanja i konačno uspostavljene čvrste crte obrane. Najviše mina ima na bojišnici unutar područja između crta razdvajanja uspostavljenih prema Zagrebačkom sporazumu. Visok stupanj miniranosti terena karakterističan je za šira područja Osijeka, Vukovara i Vinkovaca. Od manjih mjesta treba istaknuti vrlo visok stupanj miniranosti terena uz Nuštar, Malu Bosnu kod Vinkovaca, Komletince, Lipovac, Borince kod Jarmine, Hrastin, Antunovac, Nemetin te Kopački rit, Podravlje i Tvrđavicu u Baranji.

Slika 2.
Razminiranje u Hrvatskom
Podunavlju

HUMANITARNI ASPEKT RAZMINIRANJA

Namjenske aktivnosti po sadržajima potpunog razminiranja te čišćenja od mina područja i objekata vojno zapovjedništvo nadležno za obranu istočne Slavonije planira i poduzima već od 1992. godine. U početku provodi se temeljit pirotehnički pregled svih vojnih objekata i zemljišta unutar njih. Namjera je stvoriti sigurne uvjete za život i rad pripadnika HV-a u vojnim objektima (vojarne, skladišta, poligoni). Bez obzira na to koliko pirotehnički pregled bio složen i opasan te kvalitetno proveden, nije mogao biti trajno rješenje. Trebalo je zadovoljiti te kroz dnevni ViZ nadzirati više uvjeta, a ključni su bili:

- Nadzirati ustrojbeni MES i UbS.
- Održavati zemljane površine (plansko košenje trave i šišanje zelenih ograda) kako bi se uočila odbačena ubojna sredstva.
- Nadzirati moguće nekontrolirano unošenje MES-a i UbS-a (naročito nakon povratka s bojišta) i time preventivno spriječiti novo miniranje vojnih objekata.

U daljnjem radu, a tijekom ratnih godina, inženjerijsko-pionirske postrojbe imale su osim skrbi za izgradnju novih i održivost postojećih fortifikacijskih objekata, obvezu planski očistiti dio minskih polja koja su ostala po dubini obrane Hrvatske vojske.

U operativnoj funkciji ostala su samo minska polja na prednjem dijelu obrane koja su branili i čuvali pješaci na prvoj crti obrane. Održavanje minskih zapreka bilo je i dalje u nadležnosti pionirskih postrojbi.

Slika 3.
Uređaji za razminiranje
u Hrvatskom Podunavlju

Tijekom ratnih godina i kroz namjenski rad inženjerije, vojno zapovjedništvo ima jedinstven odnos prema miniranosti područja. Zato dio snaga odvaja i usmjerava na razminiranje srušenih sela i čišćenje graditeljskog otpada unutar nadziranog prostora, npr. Nuštar, Tvrđavica, Po-

dravlje, Ivanovac, Komletinci, te šume za Upravu šuma Osijek i Hrvatsku Elektroprivredu.

Najzahtjevniji radovi provedeni su tijekom 1993./1994. godine u Nuštru, što je omogućilo obnovu i povratak stanovništva još u ratnim godinama. Radovi su obuhvaćali razminiranje okućnica i poljoprivrednih površina, piro-tehnički pregled svih stambenih i gospodarskih objekata, te prikupljanje i odvoz svih količina graditeljskog otpada iz sela na odlagalište. Pregledano zemljište čuvali su pripadnici obrane Nuštra jer su bili tik uz crtu razdvajanja, a zbog opravdane bojazni od naknadnog neprijateljskog miniranja. Vrijedni Nuštarci nastavili su obrađivati polja, obnavljati domove i pripremati se za konačan povratak.

Organizacija razminiranja postala je sasvim nova ratna zadaća, jer zahtjeva vrlo složene i temeljite pripreme, potpuno funkcioniranje ViZ-a, visok stupanj uvježbanosti i stege, stalni stručan nadzor zapovjednog lanca te provjeru kvalitete razminiranja. U provedbi ove zadaće stupanj rizika za minere je visok. Posljedica propusta redovito su teške tjelesne ozljede. Problem je ZZP Osijek rješavao oprezno te je angažirao sve stručne potencijale HV-a iz svoje nadležnosti, tražio pomoć GS-a HV-a, ali i uspostavio kontakte sa stručnim osobljem međunarodnih snaga UN-a angažiranim u misiji UNPROFOR-a u Hrvatskom Podunavlju i zaduženim za razminiranje.

ANGAŽIRANI RESURSI OS-a RH

U razminiranju tijekom 1993. godine sudjelovale su sljedeće postrojbe:

- Pion. des. 107. brigade HV-a – područje desne obale rijeke Drave od Belišća do Petrijevac.
- Pion. vod 106. brigade HV-a – područje Osijeka.
- Inž. vod 135. brigade HV-a – područje Ivanovca i Hrastina.
- Inž. vod 109. brigade HV-a – područje grada Vinkovaca i sela Privlake.
- Pion. desetina 11. domobranske pukovnije – područje sela Otok i Komletinci i šume Spačva do autoceste.
- Inž. vod 131. brigade HV-a – šire područje Županje.
- Pion. satnija 37. bojne – prema potrebi na cijelom ŽP-u Osijek.
- Inž. vod 127. brigade HV-a – u zoni odgovornosti 2/11. domobranske pukovnije i 131. brigade HV-a.

Ukupno je na zadaćama razminiranja tijekom 1993. godine bilo angažirano oko 250 vojnika, vojne specijalnosti pionir (uvježbani za rad s minskoeksplozivnim sredstvima) iz sastava inženjerijskih postrojbi HV-a ŽP-a Osijek.

TEMELJNI SPORAZUM – OSNOVA ZA DEMILITARIZACIJU HRVATSKOGA PODUNAVLJA

Dejtonski sporazum, između ostalog, postavlja temelje mirnoj reintegraciji Hrvatskoga Podunavlja. Temeljni sporazum o istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu, potpisan 12. studenog 1995. godine u slavonskom selu Erdutu, polazište je i novi okvir za mir. Erdutskim sporazumom predviđen je dolazak 5.000 vojnika međunarodnih snaga, na kraju mandata održavanje izbora i potom uspostava hrvatske vlasti.

Vlada RH uspostavila je poseban Ured na čelu s Ivi-
com Vrkićem koji je bio zadužen za suradnju s Prijelaznom upravom UN-a, dok je glavni koordinator na razini Vlade RH bio njezin potpredsjednik dr. Ivica Kostović. Službeno je Ured počeo raditi 15. siječnja 1996. godine.

RASPOREĐIVANJE SNAGA UN-a

Rezolucija Vijeća sigurnosti 1037 od 15. siječnja 1996. godine utvrđuje mandat novih snaga UNTAES-a, na čelu s generalom Kleinom, radi očuvanja mira u istočnoj Slavoniji, Baranji i zapadnom Srijemu. Mandat novih snaga temelji se na Erdutskom sporazumu, a sastoji se od vojne i civilne komponente. Prema tom Temeljnom sporazumu područje se mora demilitarizirati tijekom 30 dana od dana kad se rasporedi 5.000 vojnika UNTAES-a.

Najvažnija zadaća nove misije UN-a bila je demilitarizacija i ponovno uvođenje hrvatske uprave u Hrvatskom Podunavlju. Međunarodne granice bile su određene, a hrvatska suverenost nije bila upitna.

RAZDVAJANJE SNAGA

Mirovni plan UN-a za RH na području odgovornosti ZP-a Osijek dao je početne rezultate u istočnoj Slavoniji kroz uspješno razmještanje međunarodnih Zaštitnih snaga u sektoru Istok, definirao je crtu razdvajanja i uspostavio nadzorne postaje, čime su prekinuti i prestali otvoreni ratni sukobi HV-a i paravojskih postrojbi pobunjenih Srba organiziranih u tzv. 11. korpus VRSK.

Uvjetovana odredbama rezolucija VS-a koje definiraju bezuvjetno povlačenje svih postrojbi s teritorije međunarodno priznate RH, SRJ izvlači svoje vojne efektivne na vlastiti teritorij u zagračeno područje uz državnu granicu prema RH. Isto tako, sukladno odredbama Rezolucija VS-a Zaštitne snage UN-a imaju pod neposrednim nadzorom skladišta borbenih sredstava, tehnike i opreme pobunjenih Srba.

Južno od Vukovara srpske paravojne postrojbe nisu sudjelovale u procesu demilitarizacije 11. korpusa VRSK. Sredinom svibnja 1996. godine UNTAES-ove postrojbe, tenkovi i topništvo JOR BAT-a uz potporu ukrajinskih Mi-24 jurišnih helikoptera, razvili su se i pokazali Arkanovcima da moraju napustiti bazu Đeletovce. UNTAES je postavio ultimatum:

„Želimo ovo ostvariti na miran način. Sve ovisi o vama!“

Ubrzo su Arkanovci u koloni od 150 vozila napustili Đeletovce i otišli u SRJ. Mjesec dana poslije „Arkanovi tigrovi“ napustili su bazu u Erdutu i otišli u SRJ.

Dana 21. lipnja 1996. godine objavljeno je da je demilitarizacija ovog područja i službeno završena.

Nakon završetka demilitarizacije Hrvatskoga Podunavlja, problem zagađenosti minskoeksplozivnim sredstvima postao je najveći „fizički“ problem za povratak raseljenog stanovništva. Iako je državni vrh razumio kako bez razminiranja nema obnove ni povratka, Vlada RH od jeseni 1995. te cijelu 1996. i 1997. nije imala kratkoročnih alternativa za rješavanje toga problema. Zapovjedništvo II. zbornog područja Đakovo odgovorno za obranu istočne Hrvatske tijekom Domovinskog rata imalo je jasnu sliku o situaciji s minama na okupiranom području kao i o utjecaju miniranog područja na sigurnost povratka prognanika. Zapovjedništvo je zato predložilo GS-u OS-a RH specifičan model angažiranja HV-a i moguće operativno rješenje, u funkciji ostvarenja sadržaja obnove. Predloženi plan temeljio se na stručnim i postrojbenim sposobnostima HV-a da brzo i učinkovito, kao organizirana, opremljena i osposobljena snaga nakon završetka Domovinskog rata, maksimalno operativno na još okupiranom i opasnom terenu osigura potporu Vladi RH za početak obnove i stvaranje uvjeta za povratak prognanika.

Uloga privremeno ustrojenog stožera pri Zapovjedništvu II. zbornog područja OS-a RH bila je neposredno angažiranje na organizaciji, planiranju i nadzoru poslova razminiranja i koordinaciji dinamike djelovanja prema potrebama Ministarstva razvitka i obnove.

Djelatnici ovog stožera imali su punu odgovornost za poslove razminiranja, što se temeljilo na stručnom znanju, iskustvima iz Domovinskog rata, suradnji s mjerodavnim djelatnicima međunarodnih snaga i pomoći iz GS-a OS-a RH.

Organizacija razminiranja kao posve nova zadaća (koja je isto tako ratna – poslijeratna sa svim posljedicama) zahtijevala je nov napor za vojnu organizaciju, koja je jedina imala ljudstvo i tehniku za provedbu razminiranja.

Preduvjet za taj posao bilo je dobro uvježbano ljudstvo – zahtjevne pripreme, stručni nadzor te stalna provjera kvalitete odrađenog posla.

Procjena miniranosti u Hrvatskom Podunavlju iznosila je 90.000 do 150.000 komada mina, dok je ostalih neeksploziviranih sredstava bilo više stotina tisuća komada. ZP Osijek zaustavio je demobilizaciju inženjerskih postrojbi i angažirao najveći dio potencijala HV-a na ovim poslovima. Naime, temeljem čl. 56. Zakona o obrani RH, utvrđenih stajališta i zaključaka Vijeća obrane i nacionalne sigurnosti od 26. listopada 1993. godine i Odluke vrhovnog zapovjednika OS-a RH o smanjenju HV-a demobilizacijom, planirana je demobilizacija do 30.000 vojnih obveznika, a ciljevi demobilizacije također su:

- Vratiti gospodarstvu dio mobiliziranih vojnih obveznika nužnih za funkcioniranje gospodarstva.
- Demobilizaciju vojnih obveznika, materijalno-tehničkih sredstava i objekata provesti u tri faze, od 16. ožujka do 16. travnja 1994. godine.

Znatnije brojčano smanjiti postrojbe HV-a ZP-a Osijek planiralo se u razdoblju ožujak – travanj 1994. godine kao posljedica ukupnog smanjenja pripadnika HV-a. Trebalo je smanjiti mobilizirane pripadnike postrojbi HV-a ZP-a Osijek sa 17.888 na 10.249, odnosno planiralo se demobilizirati 7.639 pričuvnika (ili 43%).

Izuzimanje inženjerskih postrojbi II. zbornog područja OS-a RH Đakovo od demobilizacije, tijekom 1996. godine, bilo je potpora mirnoj integraciji Hrvatskoga Podunavlja u ustavno-pravni poredak RH, a po sadržajima razminiranja i uklanjanja građevinskog otpada u mjestima predviđenim za obnovu. Ovoj zadaći nije dana potrebna važnost sve do završetka demilitarizacije Hrvatskoga Podunavlja i početka provedbe mirne reintegracije pod nadzorom snaga UN-a (UNTAES) i donošenja pilot-programa. Vremenski je to trajalo do 1. srpnja 1996. godine.

Suradnja ZP-a Osijek i Zapovjedništva međunarodnih snaga počela je još 1994. godine, kada je provedeno razminiranje kao potpora provedbi Zagrebačkog sporazuma. Naime, pionirski sastavi inženjerskih postrojbi sudjelovali su u razminiranju za uspostavu cestovnog prometa prema UNPA zoni. Između ostalog, primarne zadaće postrojbi roda inženjerije bile su: razminirati područja i vojne objekte kako bi se osiguralo kretanje pripadnika HV-a i stanovništva u zoni odgovornosti, te razminirati područja i objekte na zahtjev UNPROFOR-a u zoni razdvajanja.

Razminiranje za potrebe HV-a i stanovništva: očistiti dio minskih polja u zoni odgovornosti 109. brigade HV-a Vinkovci, potpuno razminirati područja vojarne „Drači-

ce“, Đakovo, temeljna kontrola područja vojarne „Sava“ te vojno-skladišnog kompleksa „Gromačnik“, Slavonski Brod, razminirati i od mina očistiti dio lokacije objekta kolektor za potrebe JP „Vodovod – Osijek“ (što je bio uvjet da se dobije međunarodni kredit za izgradnju nove infrastrukture).

Također, postrojbe ZP-a Osijek obavile su sljedeće zadaće razminiranja na zahtjev UNPROFOR-a:

- Pionirske postrojbe roda inženjerije ZP-a Osijek, postupajući prema Planu kontrole i razminiranja UNPROFOR-a, od 21. travnja do 25. svibnja 1994. obavile su sve planirane zadaće kontrole i razminiranja prometnica i područja kojima su se koristile snage UNPROFOR-a za kretanje i smještaj u zoni odgovornosti ruske bojne (RUSBAT) međunarodnih snaga razmještenih u Hrvatskom Podunavlju.
- Pregledano je prometnica u ukupnoj dužini od 31,4 km, a veličina pregledanih površina bila je 21,34 ha. Na provedbi zadaća bilo je angažirano 9 pionirskih desetina (oko 100 pripadnika HV-a). Tijekom izvršenja zadaća nije bilo nijednog izvanrednog događaja, a pronađene su 232 PT mine i 17 PP mina (na mjestu gdje su pronađene, uništeno je 19 mina).

Realizacijom te zadaće uspostavljena je trajna suradnja ZZZP-a Osijek i Zapovjedništva međunarodnih snaga koja je poslije pokazala svoju vrijednost kroz djelovanje Pododbora za vojna pitanja i „Snaga za razminiranje“ ZP-a Osijek.

Privremeno ustrojen vojni stožer pri Zapovjedništvu II. ZP-a OS RH Đakovo, odgovoran za ukupnu organizaciju, planiranje, provedbu i nadzor djelovanja Snaga za deminiranje, osnovao je Centar za mine, sa sjedištem u Osijeku. Sukladno tome i svi djelatnici tijekom obnašanja zapovjednih i stožernih dužnosti u tom stožeru dobili su odgovarajuće „civilne dužnosti“ za kontakte s predstavnicima međunarodnih snaga.

Centar za mine zapravo je bio privremeni vojni stožer u lancu vojnog vođenja i zapovijedanja na razini Zapovjedništva II. zbornog područja OS-a RH Đakovo.

Temeljne njegove funkcije bile su: pripreme timova za razminiranje (vježbe, opremanje); izraditi planove o angažiranju timova sukladno potrebama Ministarstva obnove i razvitka, javnih poduzeće, općina i županija; odrediti raspon radova na razminiranju i raščišćavanju prema taktičko-tehničkim svojstvima mina na terenu; na temelju analize dostupnih dokumenata o miniranosti terena i objekata razvijati vlastite operativne postupke i standarde; osigurati kvalitetu i uspostaviti odgovornosti.

Bez obzira na snažne pritiske ministarstva, javnih poduzeća i lokalne uprave, bilo je niz neprimjerenih izjava o ubrzanom razminiranju, a Centar za mine nije dopustio da se smanje standardi pri razminiranju koji su bili prepoznatljiviji i prihvatljiviji UN-u (minimalni standard od više od 99,6%). Na sebe je preuzeo rizike umanjene odgovornosti, a za provedeno razminiranje jamčio da su sve mine uklonjene te da su tlo i objekti 100% čisti. Činjenica jest da gdje su čistili vojni timovi, područje je ostalo sigurno. Vojna organizacija, Zapovjedništvo II. ZP-a OS-a RH Đakovo, poštujući pravila struke, učinkovito i operativno je surađivalo s djelatnicima međunarodnih snaga na razminiranju i bitno pridonijelo organizaciji i provedbi obnove.

Razminiranje je provodio Centar za mine i 6 specijaliziranih timova, koji su nazvani slovnim oznakama i bili su iz više postrojbi HV-a:

tim A – sastavljen iz sastava inženjerijske satnije 3. gardijske brigade Osijek

tim S – sastavljen iz sastava inženjerijske satnije 5. gardijske brigade 109. domobranske pukovnije Vinkovci, 10. domobranske pukovnije Vukovar

tim N – sastavljen iz sastava inženjerijske satnije 7. gardijske brigade Varaždin

tim B – sastavljen iz sastava 37. inženjerijsko-pontonirske bojne, Slavonski Brod, 131. domobranske pukovnije Županja

tim D – sastavljen iz sastava 32. inženjerijsko-pontonirske bojne, Našice

tim R – sastavljen iz sastava inženjerijskog voda 9. domobranske pukovnije, Osijek.

Snage za razminiranje imale su ukupno 649 pripadnika OS-a RH.

Djelatnosti Centra za mine:

- prikupljati podatke o miniranom području
- voditi bazu podataka o miniranom području
- izrada plana razminiranja Republike Hrvatske (kvartalni, godišnji i petogodišnji plan)
- predlaže metodologiju za izradu elaborata projekta razminiranja
- raspisuje natječaj i odabire najpovoljnijeg ponuđača za razminiranje za projekte koji se financiraju iz proračuna, kredita ili sredstava koje su donirale strane vlade ili nevladine organizacije
- nadzire razminiranje

Slavko Barić
**Demilitarizacija
Hrvatskoga Podunavlja
kao preduvjet mirne
reintegracije**

- obavlja primopredaju razminiranog područja i izdaje odgovarajuću ispravu o tome
- surađuje s ministarstvima i koordinira aktivnost pri predlaganju prioriteta za razminiranje, a sukladno prihvaćenom planu
- osigurava i predlaže druge izvore financiranja razminiranja
- predlaže Vladi Republike Hrvatske koju opremu za razminiranje upotrijebiti i nabavlja ju
- surađuje s međunarodnim institucijama u vezi s razminiranjem, razmjenom podataka o minama i prikupljanjem novca za razminiranje
- organizira djelatnosti koje razvijaju svijest o minama i njima koordinira
- predlaže Vladi Republike Hrvatske poduzimanje odgovarajućih radnji i mjera te donošenje odgovarajućih tehničkih i provedbenih propisa.

Slika 4.
Opustošena i minirana
naselja u Hrvatskom
Podunavlju

OBNOVA I POVRATAK

Poslovi razminiranja moraju biti organizirani, a razminiranje će trajati najmanje 10 do 15 godina. Stroge uvjete postavio je Stožer UNTAES-a, a prema njima pripadnici HV-a ne smiju biti na području Hrvatskoga Podunavlja pod nadzorom međunarodnih snaga. Istaknuta je i nužnost operativne uporabe namjenskih postrojbi roda inženjerije HV-a na poslovima razminiranja koji su neposredno podupirali provedbu pilot-programa Vlade RH u vezi s dinamikom obnove srušenih mjesta u procesu mirne integracije i povratku prognanika na okupirano područje istočne Slavonije i Baranje.

Pilot-projekt Vlade RH „odnosi se na prva mjesta u kojima bi se pripremili uvjeti za povratak prognanika u Hrvatsko Podunavlje, a obuhvaćao je Bilje i Petrovo Selo u Baranji, Antunovac i Ernestinovo uz Osijek, a u srijemskom dijelu Lipovac, Apševce, Podrađe, Nijemce i Cerić.

Općenito, razminiranje je imalo prednost pred zadacima na sanaciji bojišnice.

Građevinski objekti, kao i svi infrastrukturni sadržaji u napuštenim ruralnim mjestima Hrvatskoga Podunavlja u kojem su živjeli Hrvati i ostalo nesrpsko stanovništvo bilo je u katastrofalno lošem stanju. Tužna slika bila je u svim napuštenim mjestima. Ostaci kuća bez krovova, vanjske stolarije, unutrašnjost opljačkana i devastirana. Rijetko su kuće imale krov i prozore sa staklima. Ali, nerijetko se moglo vidjeti korov koji raste iz razorenih stambenih i gospodarskih objekata. U svim mjestima ista slika: uništeni sakralni objekti i oštećeni spomenici na katoličkim grobljima. Da postoji i gore od lošeg, pokazalo je stanje infrastrukture u Ceriću kod Vinkovaca i Lipovcu u općini Nijemcima.

U Ceriću su: prometnice bile potpuno uništene (gusjenice tenkova i transporter uništili su asfaltni sloj), srušena je crkva, dalekovodi i trafostanice su pokidani, groblje minirano.

U Lipovcu je bilo slično. Opasnost je prijetila od mina postavljenih po kućama, stubama, dvorištima. Neprijatelj, neposredno prije nego što je napustio selo, postavio je protupješačke nagazne mine tipa PMA – 2 i VS -50 te protupješačke rasprskavajuće mine.

Rezultati razminiranja od 1. srpnja 1996. godine (službeni početak tog procesa u mirnodopskim uvjetima) do 28. studenog 1997. godine:

- Za potrebe Ministarstva razvitka i obnove provedeno je razminiranje u mjestima: Antunovac, Apševci, Bilje, Donje Novo Selo, Ernestinovo, Kopačevo, Lipovac, Podgrađe, Cerić, Vinkovci: Sajmište, Brčanska, Ulica Ćirila i Metoda te Kotromanićeva ulica. Pregledano je ukupno 5.651.289 m² površina i 3.086 objekata; odvezeno je 152.865 m³ otpadnog materijala te pronađeno 4.404 komada MES-a i UbS-a.
- Za Ministarstvo razvitka i obnove provedeno je razminiranje u mjestima: Đeletovci, Laslovo, Nijemci i Bogdanovci. Pregledano je 1.459.855 m² površine te 1.001 objekt, a odvezeno je 20.957 m³ otpadnog materijala. Pronađena su 1.202 komada MES-a i UbS-a.

Ukupni rezultati snaga za razminiranje za Ministarstvo razvitka i obnove:

pregledana površina	7.162.551 m ²
pregledano objekata	4.134 kom.
odvezeno otpadnog materijala	174.036 m ³
pronađeno MES-a i UbS-a	5.620 kom.

Za potrebe javnih poduzeća provedeno je razminiranje:

- željeznička pruga Osijek – Bilje
- željeznička pruga Vinkovci – Vukovar
- kolektor kod Osijeka
- prijelaz skelom na rijeci Dravi kod Belišća
- dalekovod DV 110 KV Valpovo – Beli Manastir
- dalekovod 110 KV Vinkovci – Vukovar
- dalekovod DV 10 (20) KV Brijest – Antunovac
- dalekovod KDV 2x35 KV Osijek „Centar“ – Bilje
- dalekovod DV 35 KV Nemetin – TS Dalj
- dalekovod DV 10 (20) KV Vinkovci – Cerić
- dalekovod ZDV 110 KV Nijemci – Podgrađe – Apševci
- dalekovod DV 10 (20) KV Osijek istok – Tenja
- dalekovod ZDV 10 (20) KV Žankovac – Ostrovo
- vodovod Vukovar – Bršadin.

Ukupno je pregledano 1.597.318 m² površine.

Za HEP na lokaciji TS Ernestinovo (šira okolina) pregledano je 675.300 m² površine, te na odlagalište odvezeno 850 m³ otpada.

Ukupni rezultati snaga za razminiranje za potrebe javnih poduzeće:

pregledana površina	2.272.618 m ²
odvezeno otpadnog materijala	8.923 m ³
pregledano objekata	1 kom.
pronađeno MES-a i UbS-a	341 kom.

Za potrebe Ministarstva financija provedeno je razminiranje lokacija graničnog prijelaza Bajakovo i Kneževo.

Ukupni rezultati snaga za deminiranje za Ministarstvo financija iznose:

pregledana površina	192.600 m ²
pronađeni MES i UbS	129 kom.

Ukupni rezultati snaga za razminiranje II. ZP-a OS-a RH Đakovo u promatranom razdoblju:

razminirana površina	9.680.988 m ²
razminirani objekti s okućnicama	4.135 kom.
uklonjeno otpadnog materijala	182.959 m ³
pronađeno MES-a i UbS-a	6.106 kom.

Slavko Barić
**Demilitarizacija
Hrvatskoga Podunavlja
kao preduvjet mirne
reintegracije**

Slika 5.
General Slavko Barić, Joško Morić i Mica Vrkić
na oproštaju generala Kleina u zračnoj luci
Klisa (snimak: Boris Bajrak, dokumentacija
Gradskog poglavarstva Vukovara)